

TÁRSASÁGI HÍREK

BRISITS FRIGYES

1890 – 1969

1969. december 11-én kísértük utolsó útjára a váci temetőben. Életének 80. évében is szellemileg frissen, naponta foglalkozott Vörösmarty Mihály kézírataival, dolgozott a mérhetetlenül tisztelt és rajongásig szeretett költőről készülő monográfiáján. Szerzetes tanár volt, akinek élete két pont körül mozgott: iskolája és tanítványai, illetve tudományos munkája körül. Kevés tudósnek jut osztályrészül, hogy befejezhesse megkezdett műveit, valóra válthassa terveit, hiszen éppen a maga szakterületén való előrehaladás közben újabb meg újabb teendők tárulnak elébe; Brisits Frigyesnek sem adatott meg „a mű” befejezése, de azt elismerhette magának — ha közismert szerénysége engedte —, hogy fáradhatatlanul dolgozott egész életében, s adott, hordott értékes téglákat a magyar irodalomtudomány épületéhez, tanítványai pedig hozzáteszik, hogy egy életre szóló emléket őriznek Brisits tanár úrról, emléket tudásáról, humanizmusáról, demokratikus gondolkodásáról és meleg szívééről.

Bizonyára több oka is volt annak, hogy kutatásai és publikációi kezdettől végig Vörösmarty munkásságára irányultak, de közöttük is fő motívum lehetett lelki alkatuk rokonsága: a nemes és nagy eszmék iránti rajongás, a köznapi témákból is nagy magasságokba szárnyalni tudás képessége, szerénység magánéletükben, áldozatkészség a közért. Szorgos munkával búvárolta Vörösmarty kézíratait: ezzel kezdte 1927-ben (*Vörösmarty Mihály kiadatlan költeményei*), ezzel végezte 1965-ben (*Vörösmarty Mihály levelezése*; VMÖM, 17–18. kötet). Közül esett — korszakválasztásban nyilvánvalóan nem véletlenül — *A XIX. század első fele* c. összefoglaló jellegű munkája, 1939-ben. Magántanárként, majd rendkívüli tanárként tanított az egyetemen, 1938-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, 1957-ben az irodalomtudományok doktora lett. Meghatott örömmel emlegette ismerőseinek ezt a megtisztelést, mely már nyugalomba vonulása után érte. Írásaiban a szellemtörténeti iskola tagjaként áll előttünk: az eszmék jelentkezését, útját és érvényesülését kereste; s ha ezen

közben kevesebbet ragadott is meg az irodalmi-politikai élet teljességéből, finom elemzéseiben sokat adott a beleélés, a tárgyával való lírai azonosulás képessége révén. Mestere volt a tollnak: szerette a nagy ívű, de fegyelmezett gondolatokat — mondatokat. A negyvenes évek Vörösmartyjáról írta:

„... mindenütt ott van. Jelenléte eszményítő és cselekvésre ihlető szimbólum, költészete pedig életté lesz. Költeményeinek sorai kilépnek vers-életük zártóságából, mint önállósult igék járják be az országot. Rajta ragyognak verseny-díjak aranyszerlegein; új magyar életre lelkesítik az ifjúságot tankönyveik első lapjairól, ahol mint sugalló mottók lángolnak; vármegyék elöregedett és megfakult retorikáját friss világossággal és temperamentummal fiatalítják és korszerűsítik; az ország első színpadán velük zendül fel a legjobb magyar nyelv zenéje és gyönyörűsége, amelynek boldog csodálója és élvezője lesz minden magyar; rajtuk és velük növekedik fel egy már új magyarság-fogalom és nemzedék, amely a heroikus cselekvés jövőjáró lendületével tudja vállalni egy új Magyarország feladatait, amelynek ígéretföldje felé a Szózat honmegtartó bizalmával és hitével indult el.” (*Vörösmarty Mihály levelezése*, i. m. 17. k. 301–2.)

Őrizték műveit könyvtárak polcai hosszú időig; egykori tanítványaiban Brisits Frigyes emlékezete a „szárnyas idő” futása miatt múlandóbb ugyan, mégis egészebb, elevenebb. Az irodalom tisztelete és szeretete áradt minden órájából. Híve és tudatos, lelkes támogatója volt annak a feltörő felismerésnek, hogy búcsút kell vennünk az irodalomtudományi rendszer teljességétől, „az ún. műfaji kategóriákat ridegen és dogmatikusan, deduktíve megtanított módszertől”, s az irodalmi alkotást, ennek elemzését kell munkánk középpontjába állítani:

„... végső elemzésben ez a célunk: rásegíteni a tanulót arra, hogy kiművelt szemmel és képzett ízléssel tudja élvezni az irodalmat. A tanuló ne szabályokon keresztül tudja a költői műveket, hanem álljon rendelkezésére az a készség, amellyel fogadni tudja a költőnek munkáján át feléje közledő magasabb rendű világát. Az lehet, hogy talán ez az elfogadóképesség nem áll azon a fokon, mint az alkotó művész tehetsége. Nem is szükséges, hogy ilyen legyen. A fő az, hogy a tanuló maga módján tudja átélni azt a szépséget, amely egy költői műben felragyog, s amely elég ahhoz, hogy nemesebbé és gazdagabbá tegye mindinkább szegényedő emberi világunkat.” (A Katolikus Tanügyi Főigazgatóság évkönyve az 1941/42. iskolai évről, 181.)

Plasztikus irodalmi portrékat, művelődéstörténeti tablókat tudott festeni, s a kiemelt írói-költői művek eszmeisége, költői szépsége valóban felragyogott elemző munkája nyomán. Hosszú tanári gyakorlat ellenére gondosan, olykor hetekig készült egy-egy órájára, s az alkalmazott módszerekkel sokat megsejtetett, emlékezetes paraboláival sokat meg is fogalmazott pedagógiai elveiből. Így a fentiekén kívül azt a korszerű elvet is, hogy a feleltetés hagyományos és merev formáit a nevelő és az osztály együttes tevékenységével lehet és kell felváltani, vagy hogy a gyermek, a felnővekvő ifjú iránti tisztelettől, megbecsüléstől indítatva lehet és kell problémákról is beszélni:

„Mindent elsimítsunk a gyermek előtt, mindent szabályosnak mutassunk és tüntessünk fel előtte? El lehet ezzel a bűnnel egyenlő nafvsággal valamit is érni akkor, amikor a gyermek kilép az iskolából s még haza sem ér, millió és nullió kínnal, szenvedéssel, tehát problémával találja magát szemközt? Ki meri ezt vállalni?”
(uo. 168.)

Szerette az embert, hibáival és erényeivel, hitt a fejlődésében, melynek során leszámol elavulttá vált nézetekkel; a származásánál jobban becsülte a tehetséget és a szorgalmat; haladó nézeteket vallott az irodalomban és a pedagógiában; tudósi, tanári munkája sok mindenen fölülemelte, amiben korra, helyzetbe más irányban fékezőleg hatott rá. Jóleső érzés azzal a tudattal búcsúzni tőle, hogy mindezt a szépet és jót már életében elmondtuk és elmondhattuk róla, hogy tisztán, fájdalomtól mentesen őrizhetjük emlékét.

BENCÉDY JÓZSEF

KÓHALMI BÉLA

1884–1970

Halálával a könyv- és könyvtári kultúra kiváló tudósa távozott tőlünk. Emberként is, tudósként is egyaránt gazdag élet volt az övé. Történelmi fordulókat ért meg és ezeken a sorsfordulókon mindig a társadalmi haladást vállalók és abban tevékenyen résztvevők oldalán állt. Már fiatalon ott találjuk Szabó Ervin mellett, akinek tanítványa, majd egyik legtehetségesebb munkatársa.

Társszerkesztője a *Magyar Könyvészet*nek, 1913–1919 között szerkesztője a *Könyvtári Szemlé*nek. A folyóirat a legkorszerűbb elgondolásokat képviselte; a konzervatív német elnevelés és gyakorlat ellenében a sokkal haladóbb, demokratikusabb angol–amerikai,

amely különösen a korszerű közművelődési könyvtárak, a public library-k létrehozásáért való kiállásban mutatkozott meg. Kőhalmi Béla a szerkesztő, a polgári radikálisokkal együtt, a Tanácsköztársaság könyvtárügyének is előkészítője lett. A Tanácsköztársaság idején magas beosztásban, éjt nappallá téve dolgozott a könyvtárügyi megbízott helyetteseként. Ma is hihetetlennek tűnik, pedig tény, hogy munkatársaival együtt mennyi mindent végeztek el mindössze négy hónap alatt a korszerűtlen, elmaradt magyar könyvtárügy felszámolása érdekében. Még elvégzendő feladat kimutatni azt a hasonlóságot, ami Lenin könyvtári elgondolásai és a magyar Tanácsköztársaság könyvtári törekvései között megvolt. Kőhalmi Béla közismert szerénységére mi sem jellemzőbb, mint az, hogy amikor jóval később, 1959-ben megírta *A Magyar Tanácsköztársaság könyvtárügye* című kitűnő könyvét és az azt kiegészítő *Forrásgyűjteményt*, önmagáról szót sem ejt. A Tanácsköztársaság bukása után emigrációba kényszerült. Bécsben a Magyar Könyvkiadó lektoraként dolgozik. Hazatérése után sok mindennel megpróbálkozott, még regényírással is, de az ellenforradalmi Magyarországon nem adatott számára lehetőség, hogy tehetsége, képessége szerint dolgozzék.

A felszabadulás előtti munkásságából kiemelkedik a könyvtári füzetek kiadása (1916–1919), a *Nincs nemzeti bibliográfiánk* (1914), *Mit olvassunk a szocialista irodalomból?* (1919) című munkája és két rendkívül érdekes vállalkozása: a *Könyvek könyve* (1916) – nyolcvanhét magyar tudós, művész, író és közéleti ember vallomása. Ezt megismételte 1937-ben, amikor már 173 tudóst, művészt kérdezett meg és adta közre válaszaikat *Az új könyvek könyve* című kötetében. Ezek a vallomásgyűjtemények nemcsak kordokumentumok – azok is –, hanem elsősorban azt a célt szolgálták, hogy irányt mutassanak egy szélesebb olvasóközönségnek az olvasmányaik megvalasztásában.

A felszabaduláskor már hatvan éves, de töretlen kedvvel lát munkához. Előbb a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyettes vezetője. A könyvtár akkori igazgatója, Dienes László, akivel már fiatalon együtt dolgozott és 1919-ben harcostársa volt. A felszabadulás után lehetőség nyílt a magyar könyvtárügy újjászervezésére, az 1919-es tervek megvalósítására. Kőhalmi Béla e cél érdekében dolgozott haláláig. Megírta a *Községi könyvtárpolitika* (1947), *Könyvtártudományunk feladatai* (1955), *Vita a könyvtártudományról* (1957) című munkáit, és méltó emléket állít Szabó Ervinnek és Dienes Lászlónak egy-egy kitűnő tanulmányban. E munkái, és a már említett könyve *A Magyar Tanácsköztársaság Könyvtárügyéről* közreadása mellett szerkesztette a *Magyar Könyvszemlét*, levelez, véleményt mond egy sor szakmájabeli kiadványról, irányítja az Országos Könyvtári Központ munkáját . . . Elsorolni is sok. Fáradhatatlan munkássága, emberi erényei példái voltak egy felnövő könyvtáros nemzedéknek. Évekig egyetemi tanár

volt az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Nyolcvanadik életéve körül jár, amikor — úgy vélem — egyik legmaradandóbb könyvét vehetjük kézbe: *A tudományos tájékoztatás fejlődése Magyarországon 1945–1965* címmel, amely alapvető könyvtártudományi munka.

Munkásságát államunk Kossuth-díjjal és számos kitüntetéssel is méltányolta. Örömmel fogadta az elismerést, de legnagyobb öröme mindig az volt, ha a magyar művelődésért végzett munkájának hol kisebb, hol nagyobb eredményeit is láthatta. Egy nagy műveltségű, széles látókörű, tudományterületén biztos ítéletű tudóst veszítettünk el benne, akinek tanításaihoz mindig újra és újra vissza kell térnünk. Munkáját folytatnunk kell, mert csak így leszünk méltók emlékéhez.

KISS ISTVÁN

ALSZEGHY ZSOLT

1888 – 1970

Sík Sándor és Brisits Frigyes utáni benne távozott most az élők sorából a két háború közötti katolikus irodalomtörténetírás harmadik legkiemelkedőbb képviselője.

Már Nagyszombatban megjelentetett s az akkori átlagból inessze kiemelkedő doktori disszertációjában (1908) megtalálhatók a későbbi tekintélyes tudós-egyéniség jellemző vonásai. A tárgy (*Illei János élete és írói működése*) a mindmáig viszonylag elhanyagolt XVIII. századra, a latinból éppen akkoriban magyarra váltó papi, elsősorban jezsuita irodalomra, s ezen belül is a drámára irányította a fiatalember figyelmét; azokra a jelenségekre, melyek élete végéig foglalkoztatták, s amelyeket később legmaradandóbb értékű munkáiban dolgozott fel. A pozitívizmustól örökölt alapos filológiai képzettség, a nagy olvasottság, a német és a francia irodalom alapos ismerete, a később oly lenyűgöző tárgyi tudás már itt értékelendők nála, és későbbi munkásságára gondolva innen eredeztethető a mástól talán alig vagy soha nem olvasott művek, elfelejtett írók, a literatura szorgalmas kis-mesterei, feledésbe merült ágazatai iránti kegyeletes vonzalom. Egész életét végig kísérő erényei közé tartozik az adatok tisztelő szeretete, mely nem engedte, hogy bámulatos olvasottságát látványos, de üres szellem-történeti koncepciók szolgálatába állítsa.

A korai drámai emlékekre irányuló kutatásai több alapos részlet-tanulmány, köztük egy Corneille-dráma hazai iskolai adaptációjának kimutatása után, a *Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig* (1914) c. bevezetéssel kísért, máig használt szövegkiadásában össze-

geződtek. A 18. századról utóbb fontos tanulmányai jelentek meg: ő fedezte fel pl. száunkra a jezsuita politikai moralizálást, melybe tartalmilag Faludi műveinek nagyobb fele is tartozik, de más területeken sem lehet messze menni közleményeinek felhasználása nélkül.

Munkaköre és érdeklődése később tetemesen kiszélesedett. 1924–35 között szerkesztette az *Élet* c. hetilapot, 1933-ban bevásárolták az Akadémiába. A húszas évek élő irodalmával foglalkozó tanulmányait és köteteit (*Magyar lírikusok*, 1921; *Vázlatok*, 1925) ma már nem olvassák; máig használható viszont amit Petőfi (1914) és más nagyságok epigonjairól (1917) írt, akik szavai szerint a „nagy szellemek felléptének időközeit” töltik be, s még inkább az, amit a 17. század kutatásában végzett és a korról írt monográfiájában összefoglalt (1935).

Középiskolai tanítványai és a keze alatt gyakorló egykori tanárjelöltek egyformán állítják, hogy kiváló nevelő volt. Pedagógiai munkásságának emlékéért Sik Sándor és Brisits Frigyes társaságában írt tankönyvei őrzik, amelyeket a húszas évektől 1948-ig használtak a katolikus középiskolákban. Pesti egyetemi tanári működésének sok még a tanúja. Akik hallgatták, nehezen felejtik el a kora reggeli órákat, amikor a katedrára lépett, s arcán derűs mosollyal, halk hangon hozzákezdett sok szemelvényrel kísért előadásához. Kerek mondatait akár azonnal nyomtatni lehetett volna. Tanítványai nem felejtik azt sem, hogy négyszemközötti beszélgetésben mindig sokkal színcesebb volt, mint a kissé tanáros tónusú előadásokon: olyankor nyilatkozott meg igazán közvetlenül széles műveltsége, szellemének mozgékony-sága és a 18. század nyájasan tudós literátoraira emlékeztető kedélye.

Alszeghy Zsoltot, munkásságának irányzata miatt, alighanem Sik Sándor mellett tartja majd számon az irodalomtörténetírás históriája. Széles körű, alapos adatfeltáró tevékenységéért a 17., de főleg a 18. század magyar irodalmának a kutatói mindig tisztelettel fogják említeni a nevét. Nem feledkezhet meg róla az *Irodalomtörténet* sem, melynek egykor szerkesztője volt.

TARNAI ANDOR

KÖZGYŰLÉS

FŐTITKÁRI BESZÁMOLÓ*

Tisztelt Közgyűlés!

Társaságunknak az elmúlt negyedszázad irodalomtörténeti munkásságának alakításában nem lebecsülendő szerepe volt. A Társaság 1949-ben történt újjászervezése után igen jelentős feladatokat vállalt: az országszerte meginduló munkálatok irányítását és szervezését. Orgánuma az *Irodalomtörténet* a marxista irodalomtudomány eredményeinek éveken keresztül legfőbb publikációs lehetősége volt. Mint már említettem, a Társaság égisze alatt kiadott sorozat, a Magyar Klasszikusok népszerűsítője s egyben magyarázója volt irodalmunk haladó hagyományainak. Az országos szintű ismeretterjesztés megszervezése előtti időszakban az irodalom területén ellátta az irodalmi ismeretek terjesztésének feladatait is. Mindebből látható, hogy Társaságunk funkciója, s ennek megfelelően szervezeti felépítése, anyagi lehetőségei akkori feladataihoz mérten alakult, s elmondhatjuk azt is, hogy hatósugara lényegesen nagyobb, szerepe fontosabb volt a mostaninál.

Am ez a tény kétségkívül összefüggött tudományos életünk fejlődésének kezdeti szakaszával, az irodalmi műhelyek számának csekélyebb voltával. Új szaktudományos folyóiratok megindulása, az Irodalomtörténeti Intézet megalakulása, az ismeretterjesztés országosan kiépített hálózata megszüntette Társaságunk funkcióinak egy részét. Úgy hiszem, hogy semmiképpen sem lenne helytálló nosztalgákat táplálni eme úttörő korszak irányában, mert a bekövetkezett fejlődés minden bizonnyal többet hozott, nagyobb lehetőséget nyitott, mint amire Társaságunk, akár a legnagyobb erőfeszítéssel, a régi formájában képes lett volna.

Társaságunk — bizonyos megszakítás után — 1958-ban szerényebb keretek között folytatta munkáját. Feladatkörének ez a szükségszerű átalakulása a köztudatban azt a benyomást keltette, mintha az Irodalomtörténeti Társaság inkább csak kegyeletes megemlékezésekre és kisméretű koszorúk emléktáblák alatt való elhelyezésére alkalmas. Ha azonban végigtekintünk az elmúlt közgyűlés óta eltelt időszakon, akkor kiderül, hogy a Társaság vándorgyűlésein, felolvasó ülésain elhangzott előadások, amelyek különböző orgánumokban napvilágot

* Elhangzott a Magyar Irodalomtörténeti Társaság közgyűlésén, Sopronban, 1970. május 30-án a bevezető előadás (*Irodalomtudományunk 25 esztendeje*; e számban: 497—511) befejező részeként.

is láttak, több kötetet megtöltenének, s nem is jelentéktelen témájú tanulmányokkal. Szeretnék emlékeztetni arra, hogy 1966-ban Szegeden beszámoltunk az első periódus tevékenységéről, továbbá arra, hogy az *Irodalomtörténet* 1969/1. száma az 1963-as esztendőttől kezdve évenkénti részletezésben közölte Társaságunk tevékenységének anyagát. Hogy csak néhányat emeljek ki a feldolgozott témák közül, említeném a magyar és európai szentimentalizmussal kapcsolatos vitát; az irodalom és a film kapcsolatát elemző vitaülést; a századforduló naturalizmusával foglalkozó előadást; a Madách-évforduló programját; a Dante-emlékülést; a szecesszióról szóló vitaülést; az Arany-emlékülés előadásait; a veszprémi vándorgyűlés Ady életművét elemző előadásait, a kritikánk helyzetéről szóló vitát; a *Nyugat*-évforduló alkalmából tartott előadásokat; a felvilágosodás korának kutatásáról folytatott vitát; a munkásirodalom kérdéseinek megbeszélését. Már ez a vázlatos utalás, amely a vándorgyűlési témáknak is csak egy részére céloz, mutatja, hogy Társaságunknak, s benne a vándorgyűlés műfajának megvan a maga szerepe, s kétségtelen tény az is, hogy ezek az alkalmak tudományos szempontból is mérhető eredményeket hoztak.

Társaságunk tevékenységének másik lehetséges módja vitaülések és felolvasások szervezése. Hadd említsek [meg néhányat a felolvasó- és vitaülések témái közül. Vitaülést tartottunk a futurizmusról, a modern kínai irodalomról, a Kafka-kérdésről, az Árgirus-kutatásának eredményeiről, Krúdyról, a szovjet irodalom kérdéseiről, a márciusi ifjakról, *Az ember tragédiája* történetfilozófiai elemeiről, A magyar irodalom története, népszerűen a Kézikönyv köteteiről, a szimbolizmusról és impresszionizmusról, az irodalmi és művészeti avantgardról, Balassiról. Természetesen ezúttal is csak emlékeztetőül említettem néhány témát. A jóval nagyobb számú felolvasó- és vitaülés mellett a Nyelvtudományi Társasággal, a Néprajzi Társasággal és a TIT-tel karöltve is rendeztünk hasonló üléseket. Megemlíthetjük azt is, hogy működésünket egy területen nemzetközi méretűvé tágtítottuk, hiszen a Nemzetközi Lenau Társaság számos országban megtartott ülésein nemcsak germanisztikai tárgyú, hanem a magyar irodalomról, illetve annak nemzetközi kapcsolatairól szóló előadások is rendszeresen elhangzottak.

Az említett alkalmakon kívül természetesen voltak, vannak és lesznek Társaságunknak olyan rendezvényei, amelyek emlékezőekhez, jubileumokhoz, ünnepségekhez kapcsolódnak. Ezek között fontosak és nagyméretűek is akadnak. Ilyen például az Ady-, a Radnóti-, a Gorkij-, a József Attila-emlékülés, amelyek rendezésében Társaságunk az Akadémiával, a Hazafias Népfronttal, az Írószövetséggel és más társadalmi szervezetekkel együttműködve részt vett.

Remélhető, hogy a következő esztendőkből több területen további

haladást lehet elérni, s gyümölcsöző munkát lehet végezni, s remélhető az is, hogy szakosztályaink, a magyar irodalmi és világirodalmi szakosztály lendülete is tovább folytatódik.

Miért van tehát mégis egy bizonyos fajta kielégítetlen várakozás a Társaság munkájával szemben? Előre kell bocsátani, hogy az elégedetlenségnek ez az érzése bennünk is munkál. Arról van szó ugyanis, hogy Társaságunk tevékenységének viszonylag csekély a publicitása, és nem tudja munkájába a tagságának egészét valamilyen formában bevonni, érdekeltté tenni, velük gyümölcsöző kapcsolatokat teremteni. E fogyatékoságot némileg csökkentette az *Irodalomtörténet* újraindítása, amelynek szakmai jelentősége az elmúlt rövid időszakban máris bebizonyosodott. Ám ha valóra akarnánk váltani azt a célunkat, hogy elsősorban a tanárságot, s az irodalmi és tudományos intézményekkel közvetlen kapcsolatban nem levő irodalomértőket magas fokú önképzésre és tudományos tevékenységre serkentsük, akkor részben újabb kiadványokra, részben a jelenleginél nagyobb, bár szerény mértékű anyagi erőforrásra lenne szükségünk. Szükségtelen hangsúlyoznom, hogy Társaságunk vezetősége sem egyéb kiadványok, sem a nagyobb anyagi támogatás elől nem zárkózott el. Ám meg kell vallanunk, hogy a pénzügyi, hivatali s egyéb szerveink bonyolult felépítése, s ilyen irányú kéréseink nyomatékosításának nehézségei zátonyra futtatták ez irányú kísérleteinket, noha számos megbeszélést, beadványt, adatgyűjtést végeztünk e cél érdekében, s nyilvánosan s egyéb formában is érveltünk ügyünk hasznosságá mellett. Érveinket mindenkor figyelmesen fogadták, segítőkészségben hiány nem volt, de a szabályok és a rovatok az érvekkel és a jószándékkal ellentétes irányban működnek. Ezért a jelen alkalommal pusztán újbóli ismétlésre és hangsúlyozásra szorítkozhatunk.

Önként kínálkozik ez után a Társaságunk anyagi helyzetére vonatkozó beszámoló, amely az említett körülményekből fakadóan rendkívül rövid. Ugyanis évek óta 63 000,—Ft az átlagos évi támogatás, ehhez járul a tagdíjakból befolyó mintegy 6–7000 forintnyi összeg. Ennek az összegnek jelentős része nem közvetlenül a Társaság tevékenységével függ össze, hiszen ez tartalmaz szerkesztői díjakat, egy fő fizetését, az ehhez szükséges járulékokat, úgy hogy a Társaság tevékenységének lebonyolítására nem egészen havi 1000 Ft-nak megfelelő összeg marad. Úgy hiszem, szükségtelen esetelni, hogy voltaképpen a rendelkezésre álló lehetőségekből még vándorgyűléseket sem lehetne rendezni. Ezért különböző szervekkel együttműködve, így a TIT-tel, munkahelyekkel, a megyei és városi tanácsokkal sikerül csak előteremtteni a megfelelő anyagi fedezetet, amiért — s ezt külön szeretném aláhúzni — igen hálásak lehetünk. Érthető, hogy a kapcsolattartások egyéb formáira, a nagyobb fokú levelezésre, vidéki tagjaink meghívására, támogatására ebből az összegből semmiképpen nem

futja. Alkalmoszerűen igyekezzünk bizonyos formákat találni Társaságunk hatókörének bővítésére, mint például legutóbb a felszabadulás alkalmából rendezett országos diákkonferenciára kitűzött szerény összegű pályadíjjal. Ám lehetőségeink igen végesek és korlátozottak. Szeretnők, ha tevékenységünket e feltételek keretei között ítélnék meg, s további tevékenységünket is e realitások figyelembevételével segítené elő javaslataival a közgyűlés.

Ha Társaságunk tevékenységét akár nagyobb távlatban, a felszabadulás utáni időktől kezdve, akár legutóbbi közgyűlésünk óta eltelt időben mérlegeljük, nem feledkezhetünk meg arról, hogy tevékenységünknek színvonalát, eredményeit azoknak köszönhetjük, akik részt vállaltak a munkából. Ezúton is köszönetünket fejezzük ki hasznos tevékenységükért. Szomorú kötelességünk, hogy megemlékezzünk azokról, akik az elmúlt negyedszázad során hűnytak el, s név szerint is azokról, akik az elmúlt közgyűlésünk óta távoztak körünkől. Idézzük fel Alszeghy Zsolt, Bacsoni Jenőné, Baranyi Imre, Benedek Marcell, Bóka László, Bory István, Böhm Krisztina, Brisits Frigyes, Eckhardt Sándor, Forgács László, Gellért Oszkár, Gerézdí Rabán, Hegedűs Nándor, Horváth István Károly, Juhász Géza, Köhalmi Béla, Lakits Pál, Murányi-Kovács Endre, Osváth Béla, Somogyi Sándor, Vajda László, Waldapfel József és Zolnai Béla emlékét. Egyperces néma csenddel adózzunk emléküknek.

Tisztelt Közgyűlés!

E beszámolóban Társaságunk tevékenységének néhány jellegzetes vonását, működésének körülményeit ecseteltük. Hivatkozni szeretnék most már a jövőbe tekintve arra, hogy erőforrásaink olyan irányú jobb kihasználásával, mint a különböző vidéki társasági csoportok megalakítása, így a miskolci és a szegedi, amelyek önálló programmal is működhetnének, még vannak kiaknázatlan lehetőségeink. Továbbá arra is gondolhatunk, hogy a tudománypolitikai irányelvek érvényesülésével párhuzamosan, a tudományos munkának az egyetemeken és a főiskolákon történő fellendülésével arányosan, Társaságunk is megkereshetné a maga új, s az eddigit minden bizonnyal meghaladó feladatkörét. A fejlődő tanári továbbképzési formákba való bekapcsolódás is új lehetőségekkel kecsegtet, ha ezeket kellő időben meg tudjuk ragadni. Abban a reményben fejezem be beszámolómat, hogy a jövőben sikerül egy-két területen a tradíciókhoz méltóan, de egyúttal összhangban az irodalom-kutatás és az oktatás új szükségleteivel, előrelépünk.

WÉBER ANTAL

KITÜNTETÉSEK

A közgyűlésen elnöklő Kardos Tibor a főtítkári beszámoló után Ortutay Gyulát, az Elnöki Tanács tagját kérte szólásra, aki a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevében a Magyar Irodalomtörténeti Társaság irányításában kifejtett tevékenységük elismerésül Komlós Aladárnak a *Munka Érdemrend arany fokozata*, Wéber Antal főtítkárnak a *Munka Érdemrend ezüst fokozata* és Pálmai Kálmáné (Paál Rózsa) szervező titkárnak a *Munka Érdemrend bronz fokozata* kitüntetését adta át.

VITA

A főtítkári beszámoló feletti vitában elsőként felszólaló Pálmai Kálmán az iskolai irodalomtanítás és az irodalomtudomány művelőinek szorosabb kapcsolatát hiányolta, s a tudományos és oktatói utánpótlás szolgálata érdekében a Társaság tanári tagozatának megszervezését javasolta. — Szabolcsi Miklós a régebbi, különösen a 19. századi magyar irodalomtörténet kutatásának elapadását tette szóvá mint káros jelenséget. Javasolta, hogy a Társaság fiatalítsa meg sorait. Egyetért a tanári tagozat létrehozásával, de felhívja a figyelmet a megyei tanácsok nehézkes, olykor értetlen magatartására a tudományos munkára alkalmas tanárokkal szemben. Javasolta továbbá, hogy a Társaság rendezzen vitát az irodalomtudomány, a régebbi irodalom és az élő irodalom között észlelhető szakadék megszüntetéséről. — Kardos Tibor a rádió, a televízió olykor igen nivótlan irodalmi műsoraira utalva a Társaság ízlésnevelő, szemléletformáló szerepének erősítését szorgalmazta. — Barta János kifejtette, hogy az egyetemi hallgatók nem érdeklődnek a régebbi magyar irodalom iránt, s ez nemcsak a szűkebb szakma, hanem a nemzeti műveltség súlyos károsodását jelentheti, ha az arra hivatottak — így a Társaság is — nem lépnek közbe. Az utánpótlásról szólva elmarasztalta azokat a kutatókat, akik több éve, olykor évtizede csak „ígéret”-nek maradtak meg, nem hoztak létre műveket. A tanárok ügyében ő is a tanácsok szemléletének megváltoztatását sürgette. — Végül Nagy Miklós az egykori Irodalomtudományi Társaság hagyományának fokozottabb ápolásáról, s a szomszédos országok irodalomtörténezeinek a Társaság aktív munkájába való bekapcsolásáról szólt.

HATÁROZATOK

Az elnöklő Kardos Tibor által előterjesztett határozati javaslatok — mint azt indoklásában kifejtette — két okból váltak szükségessé. Egyrészt a szomszédos országok magyar irodalomtörténettel foglal-

kozó szakembereinek igényét tenné a Társaság közgyűlése lehetővé: több ízben kifejezték ugyanis azt az óhajukat, hogy Társaságunk tagjainak sorába kívánnak lépni; másrészt a tagdíjak összegének megállapítása még az 1949-ben érvényes értékhatározók szerint történt, azóta több társaság módosította a bekövetkezett változásoknak megfelelően a tagdíjat, s az eddigi, tetszés szerinti lehetőséget is megszüntetve a tagdíjat egy összegben rögzítette.

¶ A közgyűlés egyhangúlag elfogadta a határozati javaslatokat, s ennek értelmében a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Alapszabályai a következőképpen változtak:

1. Kiegészült az Alapszabályok 6. §.-ának 2. pontja: „A Társaság tagjai lehetnek külföldi állampolgárok is, akik a Társaság célkitűzéseit magukévá teszik”.

2. Módosult az Alapszabályok 7. §.-a: „A Társaság tagdíja egy évre: 50.—Ft”.

VÁLASZTMÁNY

A közgyűlés által egyhangúlag elfogadott jelölő bizottság (vezetője: Megyer Szabolcs, tagjai: Bélley Pál és Hajdú Ráfis) előterjesztésére, majd a közgyűlés által szóban és a jelölőlapokon tett további kiegészítések után titkos szavazással történt a választmány megválasztása. Az érvényes szavazatok (49) összeszámlálása után került sor a választmány tagjainak ismertetésére.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1970. május 30-i közgyűlésén megválasztott választmány tagjai:

Almási Miklós, Barta János, Bán Imre, Baróti Dezső, Béládi Miklós, Bélley Pál, Bodnár György, Czine Mihály, Diószegi András, Dobossy László, Egri Péter, Esze Tamás, Garamvölgyi József, Gyergyai Albert, Győry János, Halász Előd, Hankiss Elemér, Horányi Mátyás, Horváth Károly, Hegedűs András, Ilia Mihály, Illés Endre, Illés László, Jobbágy Károlyné, Joós Ferenc, Julow Viktor, Kabdebó Lóránt, Kardos László, Kardos Pál, Kardos Tibor, Képes Géza, Keresztúry Dezső, Kéry László, Keserű Bálint, Király István, Klaniczay Tibor, Koczás Sándor, Kolta Ferenc, Koltay-Kastner Jenő, Komlós Aladár, Kovács Kálmán, Köpeczi Béla, Krajkó András, Kulcsár Adorján, Lukácsy Sándor, Mádl Antal, Margócsy József, Mezei József, Mezei Márta, Mészáros Vilma, Miklós Pál, Molnár Ferenc, Nacsády József, Nagy Miklós, Nagy Péter, Németh Géza, Nyíró Lajos, Orosz László, Ortutay Gyula, Pais Dezső, Pataky László, Pálmai Kálmán, Pándi Pál, Péczely László, Péter László, Pók Lajos, Rónay György, Sallay Géza, Sótér István, Süpek Ottó, Sükösd Mihály, Szabolcsi Miklós, Szauder József, Szávai Nándor, Szigeti József, Sziklay László, Szőke György, Tamás Attila, Tarnai Andor,

Tóth Dezső, Tolnai Gábor, Tőkei Ferenc, Török Endre, Trencsényi Waldapfel Imre, Tüskés Tibor, Vajthó László, Vajda György Mihály, Wéber Antal.

VEZETŐSÉG

A közgyűlés befejezése után összeült választmány — tagjai sorából — kijelölte a Társaság vezetését.

Tiszteleti elnök:	Komlós Aladár	
Elnök:	Barta János	
Alelnökök:	Keresztury Dezső	
	Kéry László	
	Tóth Dezső	
Főtitkár:	Wéber Antal	
Szakosztálytitkárok:	Mádl Antal	
	Nagy Miklós	
Szervező titkár:	P. Paál Rózsa	
Vezetőségi tagok:	Bán Imre	Nacsády József
	Czine Mihály	Nagy Péter
	Gyergyai Albert	Pándi Pál
	Kardos Tibor	Szabolcsi Miklós
	Kardos László	Szauer József
	Király István	Szenci Miklós
	Köpeczi Béla	Tolnai Gábor

VEZETŐSÉGI ÜLÉS

A Társaság vezetősége 1970. június 30-án tartott ülésén a következő határozatokat hozta:

1. A Társaság soproni közgyűlésén elhangzott javaslattal egyetértve, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tanári tagozatának létrehozása miatt a szervezési és előkészítő munkálatok megkezdése.

2. Főként az előző határozatból eredő feladatok megoldása érdekében a vezetőségbe kooptálta a választmány tagjai sorából Pálmai Kálmánt.

3. A Társaság tagjai számára az *Irodalomtörténet* kedvezményes előfizetésének biztosítása.

4. Külföldi irodalomtörténészek felvételével kapcsolatos előkészítő munka megkezdése.

5. 1971. tavaszán vándorgyűlés Győrben, a város alapításának 700. évfordulója alkalmából.